

BACKGROUND REPORT

Právo na informace

Lukáš Mikulecký
lukas.mikulecky@amo.cz

Obsah

1	Jak číst background	3
2	Úvod	3
3	Základní pojmy	3
	3.1 Právo na informace	3
	3.2 Utajované informace	4
	3.3 Novinářská práce	4
4	Zásahy do práva na informace	4
	4.1 Problematika výjimek	4
	4.2 Předcházení dezinformacím a hate-speech	5
	4.3 Cenzura	5
	4.4 Omezování práce novinářů	6
	4.5 Útoky vůči novinářům	6
	4.5.1. Verbální útoky	6
	4.5.2. Fyzické útoky	6
	4.5.3. Aktéři útoků	6
	4.6 Monopolizace médií	7
5	Mezinárodní dohody	7
	5.1 Právo na informace	7
	5.1.1. Historické smlouvy	7
	5.1.2. Nejnovější přístup k problému	8
	5.2 Ochrana novinářů	8
6	Role HRC v řešení problematiky	8
7	Shrnutí	9
8	Doporučené zdroje a rozšiřující zdroje	12

1 Jak číst background

Tento background report dokument vznikl v rámci pořádání Pražského studentského summitu a jeho hlavním cílem je uvést účastníky do kontextu problematiky práva na informace jako jednoho z lidských práv a vysvětlit možnosti řešení souvisejících sporných otázek na půdě simulovaného orgánu Rady pro

lidská práva při Valném shromáždění OSN. Mimo to má za cíl usnadnit delegátům práci na stanoviscích a zpřehlednit pro ně závěrečné jednání, které by mělo vycházet z poslední kapitoly „Otázky pro jednání“. Kvůli potřebné stručnosti backgroundu je při sepisování stanoviska nezbytné vycházet i z dalších zdrojů.

2 Úvod

Právo na informace je spolu s právem na projev a svobodný názor jedním z nejdůležitějších nástrojů společnosti k zajištění férového a demokratického fungování všech svých institucí. Předchází totiž vzniku korupce, zneužívání veřejných financí a pravomocí a stejně tak chrání jedince před diskriminací a šikanou ze strany státu.¹ Obecněji řečeno staví tyto práva, pokud jsou společnosti reálně poskytnuta, státní aparát před detailní kontrolu ze strany obyvatelstva a napomáhají tomu, že vláda při svých rozhodnutích jedná ve veřejném, nikoliv něčím osobním zájmu.² Pro úplné plnění svého cíle je ovšem nezbytné, aby v daném státě fungovala i svobodná a nestranná média a novináři byli chráněni zákonem.³

Ani práva novinářů ovšem nemohou být absolutní, jelikož je nezbytné zajistit jejich odpovědnost při šíření informací, které nemusí být pravdivé nebo úplné.⁴ Je tak velice složité najít rovnováhu mezi právy a vzájemnými povinnostmi všech aktérů – tedy státu, novinářů a společnosti – aby výsledkem bylo prohlubování demokracie.⁵

Velké množství států zákony na ochranu přístupu k informacím nemá, obchází je nebo porušuje a svobodu novinářů nejrůznějšími způsoby záměrně i neúmyslně podkopává.⁶ ⁷ Tento stav se navíc v posledních letech v mnoha částech světa spíše zhoršuje.⁸

„Velké množství států zákony na ochranu přístupu k informacím nemá, obchází je nebo porušuje a svobodu novinářů nejrůznějšími způsoby záměrně i neúmyslně podkopává.“

3 Základní pojmy

3.1 Právo na informace

Podle mezinárodních dohod a především dle Mezinárodní úmluvy o občanských a politických právech (angl. International covenant on Civil and political rights – dále ICCPR), je právo na informace obecně chápáno jako: „svoboda vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmikoli jinými prostředky podle vlastní volby.“⁹

Toto právo se především vztahuje na fyzické a právnické osoby při nárokování informací, které jsou v držení státu nebo jeho orgánů. Může se ale vztahovat i na informace držené např. firmami a neziskovými organizacemi, pokud vykonávají pozici veřejné autority.¹⁰

3.2 Utajované informace

Za utajované informace lze chápat informace, které jsou zákonem chráněny např. jako citlivé, důvěrné atd., a není tak možné jich z důvodu výjimek stanovených zákonem získat. Vždy záleží na státu, jak podle svých zájmů tyto výjimky stanovuje.¹¹

V mnoha případech se ale může jednat i o informace, ke kterým by ze zákona tazatel měl mít přístup, ale kvůli nevoli úředníků, korupci nebo snaze vlády skrýt své jednání, se k nim přes své odhodlání nemůže dostat.¹²

3.3 Novinářská práce

Ve své zprávě z roku 2012 definuje novináře *Zvláštní zpravodaj k podpoře a ochraně svobody názoru*

a projevu takto: „... novináři jsou jedinci, kteří sledují a popisují události, dokumentují a analyzují skutečnosti, vyjádření, politiku a jakékoliv záležitosti, které mohou ovlivnit společnost, s cílem systematizovat takové informace a sbírat fakta a analýzy k informování částí společnosti nebo společnosti jako celku. Tato definice novinářů zahrnuje všechny pracovníky v médiích a pomocné (síly), stejně tak komunitní pracovníky v médiích a tzv. „občanské žurnalisty“, když v daný moment plní jejich funkci.“¹³

Novinářská práce je velice široká oblast činnosti a u každého případu je složité rozhodnout, jestli si veřejný zájem opravdu žádá dokumentování a šíření informací.¹⁴

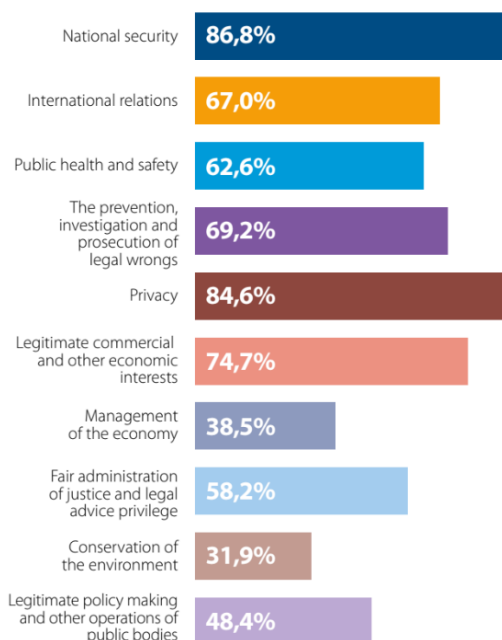
4 Zásahy do práva na informace

Právo na informace bývá limitováno velkým množstvím způsobů od zákonem „ospravedlněných“ (ve veřejném zájmu i proti němu) až po legislativně zakázané, které ale končí kvůli nedostatečnému zajištění vlády práva nepotrestány.¹⁵

Většina států světa (135 států k červenci 2023) již přijala legislativní garanci práva na informace.¹⁶ Ta může být ústavní či zákonná, ale v některých státech vychází pouze z vyhlášky nebo nařízení. Právní síla určuje do velké míry skutečný stav a vykresluje, na jakou váhu vláda problematiku přístupu k informacím staví.¹⁷ Od toho se následně odvíjí jak množství lidí, kteří se odhodlají informace vůbec zjišťovat, tak následná úspěšnost při vyřizování ze strany orgánů. Samotná právní síla rozhoduje také, protože v případě soudního řízení může být opatření příliš slabé a tazatel tak informace stejně nezíská.¹⁸

4.1 Problematika výjimek

Pro všechny státy i tak platí, že právo na informace není absolutní a jsou nastavovány výjimky pro určité oblasti.¹⁹ V tomto ohledu bylo UNESCO stanoveno jako kontrolní orgán pro celosvětové zakotvení tohoto práva.²⁰ V roce 2021 se jeho výzkumu zúčastnilo 102 států světa, ze kterých 83 má v zákoně zapsané výjimky.²¹ Některé z těchto výjimek jako ochrana soukromí,

Graf 1: Procentuální míra zapsání jednotlivých výjimek v zákonech týkajících se práva na informace mezi 83 zúčastněnými státy

národní bezpečnost nebo veřejné zdraví mohou být nezbytné, ovšem jiné jsou často v rozporu s veřejným zájmem. Typicky mohou výjimky ohledně řízení ekonomiky, mezinárodních vztahů nebo ochrany životního prostředí spíše sloužit k maskování pro společnost potenciálně nebezpečných rozhodnutí nebo zakrytí spolupráce se státem, který porušuje lidská práva.²²

Znatelnější problém nastává v případech, kdy jsou výjimky popsány v zákoně vágně a příliš obecně, takže

Návrhy od Transparency international k efektivním zákonům na přístup k informacím:

1. vztahují se na všechny státní orgány a subjekty financované z veřejných peněz;
2. právo může užívat kdokoliv a jsou umožněny anonymní žádosti,
3. není vyžadován důvod podání žádosti;
4. řešení má stanovené maximální lhůty, přičemž odmítnutí musí obsahovat odůvodnění a musí proti němu být možné se odvolat;
5. cílem má být maximální míra odhalení informací a pro výjimky je nezbytná výstižnost a jasnost;
6. u žádostí týkajících se výjimek by orgány měly i přesto kontrolovat, zda by zveřejnění nebylo ve veřejném zájmu;
7. pro vyřizování žádostí by měl být zřízen specifický orgán se zajištěnou nezávislostí na vládě.

mohou být použity i k odmítnutí legitimních dotazů.²³ Transparency international přišla ve svém reportu z roku 2018, cíleném na státy jihovýchodní Asie, s několika doporučeními aplikovatelnými po celém světě.²⁴

Z tohoto reportu mimo jiné také vychází, že vlády často zneužívají protiteroristické zákony k limitování šíření informací, které mohou poškodit jejich obraz.²⁵

4.2 Předcházení dezinformacím a hate-speech

V poslední době se začíná debatovat o nezbytnosti kontrolovat šíření fake news a poplašných zpráv v zájmu bezpečnosti společnosti. Šíření takových zpráv může totiž podkopávat společenskou důvěru v demokratické instituce a vést prostřednictvím vytvořeného nepochopení a strachu k vzestupu populistů a ještě nebezpečnějších extremistických anti-demokratických stran.²⁶

Obecně i mezinárodní úmluvy počítají s omezením šíření zpráv, které vyzývají k násilí nebo diskriminaci – například pakt ICCPR.²⁷ Problematickým ale zůstává to, kde je možné nastavit hranici svobody projevu v momentě, kdy se jedná o informace sice nenásilné,

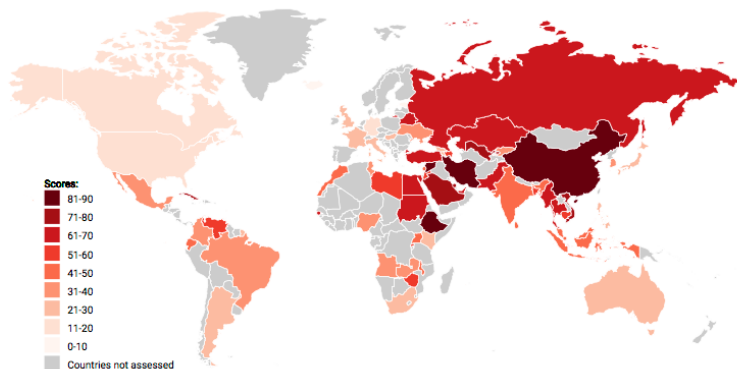
ale lživé nebo neúplné, a jejichž skrytým úmyslem je vyvolávání chybného mínění.²⁸

4.3 Cenzura

Cenzura obecně znamená omezení nebo přímý zákaz vydávat a šířit ve společnosti informace, které jsou označeny za škodlivé a mohly by vyústit ve společenský, kulturní nebo mravní chaos.²⁹ Může mít pozitivní i negativní následky, přičemž v některých případech je její použití ve veřejném zájmu. Může jít o stavy války, paniky nebo ohrožení veřejného zdraví, kdy by šíření některých informací vystavilo rizikům větší množství lidí.³⁰ Dle Rady Evropy je ale nezbytné, „aby tato omezení byla vždy aplikována v minimální míře, protože svoboda projevu má v krizové momenty pro společnost obrovský význam.“³¹ Vedle toho je také i v zemích s vyšší úrovní ochrany lidských práv zakázáno šířit informace, které vybízejí k násilí nebo podpoře extremistických organizací (např. teroristických skupin).³² V případě států s autoritativní vládou bývá často aplikována přímá kontrola článků před zveřejněním a nejčastěji je vůbec pro možnost tradičně šířit informace nezbytné oprávnění od vlády.³³

V případě porušení následně hrozí jeho ztráta, vysoké tresty a až smrt s cílem odradit další od psaní o jakémkoliv nepohodlné pravdě.³⁴ Vedle toho je cenzura často aplikována i na umělecká díla a jinou autorskou tvorbu.³⁵ Právo na svobodný projev je tak závažně a neospraveditelně porušeno.

Většina států, kde byla cenzura zavedena, využívá zároveň nejmodernější technologie pro potírání šíření kritických projevů v online prostředí. Občané tak mají často zpřístupněnou pouze tzv.

Graf 2: Míra cenzury na internetu po světě (2016)

„bezproblémovou“ část internetu a zbytek je zablokovan.³⁶

4.4 Omezování práce novinářů

Fungování žurnalistiky má obrovský význam pro každou společnost a věnuje se mu množství reportů například od UNESCO. Poslední z nich (Global report 2021/22) ji označuje pro její nepostradatelnou práci za veřejný statek, který si zasluhuje podporu z veřejných financí.³⁷ Pro udržení stávající úrovně kvality žurnalistiky je ovšem ve většině států světa tato podpora nedostatečná.³⁸

Média fungují nestranně a svobodně jedině pokud je naplněno množství podmínek; od legislativní ochrany a vlády práva po ekonomickou jistotu. Tento stav měří index novinářské svobody (*Press freedom index*).³⁹ Ten je každoročně sestavován neziskovou organizací Reporters Without Borders. UNESCO vyhodnotilo, že „85 % světové populace se za posledních 5 let ve svých státech setkalo se zhoršením novinářské svobody.“⁴⁰ Způsobů omezování novinářů přitom existuje široká škála.

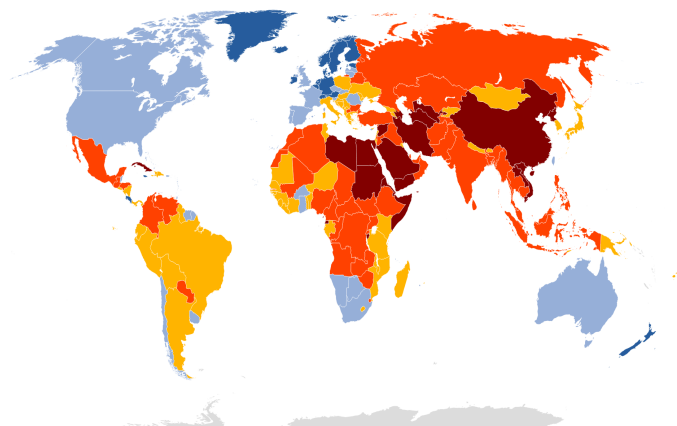
4.5 Útoky vůči novinářům

Napadání novinářů může mít množství podob a přicházet od různých aktérů, obecně ale sleduje jeden hlavní cíl – odradit od sdílení „nepohodlných“ informací a názorů.⁴¹

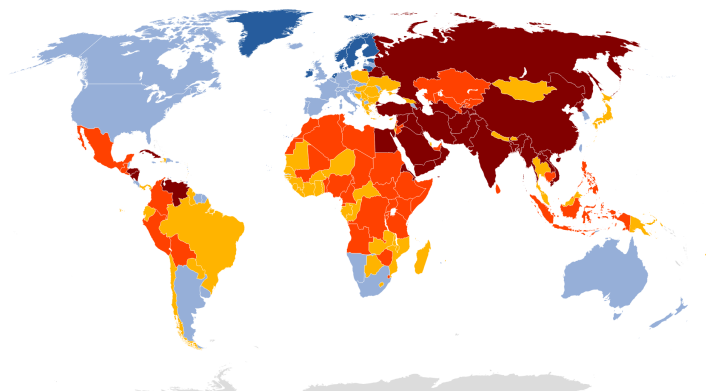
4.5.1. Verbální útoky

Obecně můžeme dělit útoky dle formy na útoky verbální a fyzické, přičemž v poslední době se výrazně umocňuje síla verbálních anonymních útoků online.⁴² Často jde o útoky snažící se podkopat důvěryhodnost autora nebo o pohrůžky násilím vůči němu nebo rodinným příslušníkům. I když nemusí ve výsledku k žádnému fyzickému násilí dojít, mají tyto útoky velký vliv

„Mezi lety 2016 a 2021 UNESCO zaznamenalo 455 vražd novinářů, přičemž 9 z 10 těchto případů zůstává nevyřešených“

Graf 3: Stav World Press Freedom index (rok 2017)

Graf 4: Stav World Press Freedom index (květen 2023)

na psychický stav a pohodu novinářů, kteří pak práci na daném téma z obav raději opouští.⁴³

4.5.2. Fyzické útoky

Fyzické útoky jsou mnohem tradičnější formou a jejich spáchání i následek je pro společnost lépe pozorovatelný. Mezi lety 2016 a 2021 UNESCO zaznamenalo 455 vražd novinářů, přičemž 9 z 10 těchto případů zůstává nevyřešených.⁴⁴ Důsledky jsou ovšem dalekosáhlejší a každý z útoků přesouvá na ostatní novináře obrovskou vlnu psychického nátlaku. Trend je zároveň značně negativní – v roce 2022 bylo zaznamenáno skokové zhoršení v podobě 86 vražd novinářů.⁴⁵

4.5.3. Aktéři útoků

Aktérem útoku může být vláda, ale také společnost, zločinecké klany a jednotlivci jako politici i obyčejní občané.⁴⁶ Ochrana novinářů před státním podřízeným subjektům bývá z mezinárodního pohledu méně složitá, avšak množství regionů se kvůli korupci a nedostatečné vládě práva i přes snahu států s problémem stále potýká.⁴⁷

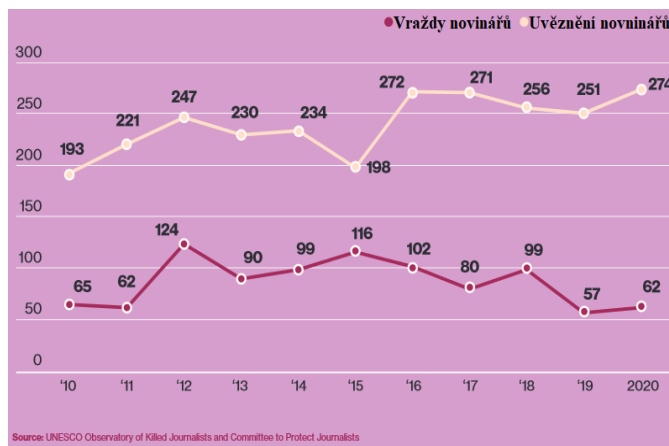
Naproti tomu vládu, která na novináře útočí přímo, je možné odradit jedině skrz rozsáhlý mezinárodní ekonomický nebo diplomatický nátlak, kterého je

obvykle těžké dosáhnout. Na problém je navíc složité reagovat, protože cenzura znemožňuje šířit povědomí o porušování práv novinářů.

4.6 Monopolizace médií

Monopolizace médií znamená seskupování prostředků sloužících k informování obyvatelstva do rukou úzké skupiny nebo jednotlivců.⁴⁸ Takový stav často vede k deformaci podávaných informací a ztrátě nestrančnosti, názorové plurality a svobody projevu kvůli finanční závislosti či přímé rozhodovací pravomoci.⁴⁹ V případě koncentrování do rukou komerčních subjektů může docházet k ovlivňování spotřebitelů a upřednostňování ekonomických zájmů před těmi veřejnými.⁵⁰ Koncentrace do rukou politických subjektů má naopak za následek nelegitimní výhodu prezentování určité ideologie a dehonestování opozice.⁵¹

Podle dostupných studií vede aktuální trend k hustší monopolizaci a zhoršování situace pro společnost.⁵² Jedním z důvodů je, že se problém dlouhodobě vyhýbal veřejnému povědomí, takže jej zákony reflektují pouze minimálně.

Graf 5 : Globální množství vražd a uvěznění novinářů ročně

5 Mezinárodní dohody

5.1 Právo na informace

5.1.1. Historické smlouvy

Práve na informace se dlouhodobě zabývá OSN,⁵³ ovšem jako takové je toto právo mezinárodně řešeno pouze obecněji a často vychází z dokumentů vytvořených již v minulém století. (*Všeobecné deklarace lidských práv* a *International Covenant on Civil and Political Rights*) Takové dokumenty pak fungují spíše jako majáky představující společenský ideál, ale nedokáží již efektivně ochránit populace před jeho upíráním.⁵⁴ Právo na informace je zmíněno jako jedno ze základních lidských práv a je obsaženo spolu s právem na svobodný projev a názor ve článku 19 *Všeobecné deklarace lidských práv* z roku 1948.⁵⁵ Důležitým pozdějším dokumentem, který ovlivnil dění ve světě a v 70. letech např. i v Československu, byl *International Covenant on Civil and Political Rights* (dále ICCPR, česky – Mezinárodní úmluva o občanských a politických právech).⁵⁶ Ten podepsala a implementovala většina světa, ale přestože je definován jako právně závazný, množství států ho v tom smyslu stále neuznává.⁵⁷ Vedle těchto smluv mají při implementaci práva na informace velký význam i regionální multi-laterální dohody jako *Africká charta práv člověka*

a *národů z roku 1981*⁵⁸ nebo *evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950*,⁵⁹ obě garantující právo na informace.

Problémem zůstává, že tyto smlouvy nedefinují, jakým způsobem musí mít společnost možnost tato svá práva vymáhat, a naopak např. ICCPR nastavuje obecné výjimky, kdy je možné toto právo upřít – v zájmu respektování práv nebo pověsti jiných nebo pro ochranu národní bezpečnosti, veřejného pořádku, zdraví nebo morálky.⁶⁰ Je ale nezbytné poznamenat, že právě tento dokument má i tak současně pro ochranu všech lidských práv velký význam.

„85 % světové populace se za posledních 5 let ve svých státech setkalo se zhoršením novinářské svobody.“

5.1.2. Nejnovější přístup k problému

Důležitými pro aktuální zlepšování situace jsou body udržitelného rozvoje OSN (dále SDGs), především bod 16, který se soustředí na vytvoření odolných občanských společností. Za jeden z nejdůležitějších mezikroků proto stanovuje právě zajištění svobody projevu a práva na informace.⁶¹ K měření daného vývoje stanovuje dva indikátory – indikátorem 16.10.1 je množství útoků vůči novinářům (vraždy, vydírání, únosy, vyhrožování...) a indikátorem 16.10.2 je množství států, které přijaly zákonou garanci práva na informace.⁶² Je zde tak viditelná snaha dohlížet na skutečné dodržování práva na informace. Je pozitivní, že k indikátoru 16.10.2 splňovalo v roce 2022 již 123 ze 195 států světa. Naopak vysoce problematická zůstává skutečnost, že pouze malá část

5.2 Ochrana novinářů

Novinářské svobody vycházející ze svobody projevu a názoru jsou podobně jako právo na informace obsaženy ve Všeobecné deklaraci lidských práv a také dohodě ICCPR. Rozdílem zůstává, že k ohrožení novinářů se vyjádřila i Rada bezpečnosti OSN, která například ve své rezoluci *S/RES/2222 (2015)* odsoudila veškeré

z těchto států reportuje, jak efektivně se ve skutečnosti daří občanské žádosti poptávající státem držené informace vyřizovat.⁶³ Hlavními důvody jsou neochota vlád vkládat do řešení lidské i finanční zdroje a nedostatečné zaznamenávání žádostí pro pozdější zkoumání.

Určitým zlepšením by tak bylo zajištění plného reportování států k pokroku v SDGs a také jejich účast na UNESCO průzkumech zkoumajících vymáhání těchto práv a vlastní fungování zúčastněných orgánů. Je nutné také říct, že cíle SDG, ani zmíněné smlouvy (kromě těch regionálních) nedisponují možností sankcionovat stát v případě jejich porušení.⁶⁴

útoky vůči novinářům a beztrestnost, s jakou k nim dochází.⁶⁵ Ke stejnému cíli předcházení beztrestnosti se zavazují státy v *Deklaraci z Kjóta z roku 2021* vytvořené v rámci *14. Kongresu OSN k předcházení kriminalitě a k trestní spravedlnosti*.⁶⁶

6 Role HRC v řešení problematiky

Úkolem Rady pro lidská práva OSN (HRC) je dohlížet na dodržování a respektování lidských práv po celém světě. Pro tento účel provádí analýzy, zpracovává studie a vydává zprávy o situaci jednotlivých lidských práv globálně.⁶⁷ Zároveň pomáhá státům s implementací nutných kroků a postupů pro dosažení lepší ochrany daných práv. Konkrétně právo na informace je ve světle aktuálních událostí globálně důležitou lidsko-právní otázkou, kterou se HRC aktivně zabývá.⁶⁸

Velice důležitým novým dokumentem s touto tematikou je rezoluce *A/HRC/RES/44/12* vydaná HRC v roce 2020. Ta především apeluje na státy světa, aby jejich zákony odpovídaly mezinárodním dohodám, nebylo zneužíváno mimořádných stavů či stavů ohrožení a aby všechny výjimky týkající se práva na informace byly uvedeny v zákoně co nejpřesněji.⁶⁹ Zároveň se zasazuje, aby: „žádná aplikace výjimek neporušila principy zákonnosti, nezbytnosti,

přiměřenosti a oprávněnosti a veškerý přístup a výkon tohoto práva byly co nejjednodušší, nejrychlejší a nediskriminativní.”⁷⁰ S tím souvisí i apel, aby státní orgány a veřejné instituce nezatajovaly informace, které je ve veřejném zájmu sdílet, nýbrž je pravidelně zveřejňovaly v dostupné a praktické formě. Kromě toho se rezoluce zabývá i stavem novinářské svobody a vydvihuje důležitost zachování pluralitního předávání informací ve formě demonopolizování trhu s informacemi jako nástrojem boje s desinformacemi. Je v ní kladen důraz také na to, aby: „protidesinformační opatření nemohla být svou obecností zneužívána proti novinářům nebo opozici”⁷¹ a při jejich aplikování byly vždy zachovány tytéž principy jako v případě výjimek.⁷²

Dokumentem důležitým především pro ochranu novinářů je rezoluce *A/HRC/RES/39/6* z roku 2018. Ta mimo jiné odsuzuje vysokou četnost nepotrestaných útoků vůči novinářům a apeluje na státy, aby zajistily nezávislá vyšetřování, a na politiky, aby se vyvarovali verbálních útoků vůči novinářům.⁷³

I přesto, že HRC nemá pravomoc plošně implementovat závazná řešení, která by dokázala problém odstranit jako celek, je pro pokrok klíčová. Monitoruje stav, je schopna radit a komunikovat přímo

s vládami a určuje směr vývoje ochrany lidských práv, čímž svět připravuje na budoucnost a dělá jej svobodnějším.⁷⁴

Důležitými body, kterým se HRC může zabývat, jsou smysl anti-dezinformačních zákonů a snaha o přesné definování dezinformací jako trestného činu s cílem zajistit, že státy nevytvoří příliš obecné a zneužitelné zákony.

7 Shrnutí

Právo na informace je spolu se svobodou projevu a myšlení jedním z nejdůležitějších lidských práv. Jako jedny z mála tato práva dávají společnosti přímý nástroj kontroly fungování veřejných orgánů. Kvůli tomu se zároveň však stávají trnem v oku vlád, které je s cílem udržet se u moci omezují. Na druhou stranu ani v demokratických státech není možné nijak nelimitovat šíření informací, jelikož by to otevřelo dveře rozmachu hate-speech nebo fake news. Šíření informací,

„HRC se zasazuje, aby žádná aplikace výjimek neporušila principy zákonnosti, nezbytnosti, přiměřenosti a oprávněnosti a veškerý přístup a výkon tohoto práva byly co nejjednodušší, nejrychlejší a nediskriminativní.“

které má společnosti sloužit, by ji tak začalo naopak štěpit. Základem pro mezinárodní řešení problému je tak postavení jasnější hranice mezi informacemi přínosnými a nebezpečnými.

Otázky pro jednání

- Je ve Vašem státě zákonem chráněno právo na informace (Access to information Law)?
- Ve kterých případech a do jaké míry může být toto právo omezeno výjimkami?
- Byl ve Vaší zemi ustanoven orgán pro monitoring a ochranu práva na informace?
- Funguje tento orgán nezávisle? Kdo rozhoduje o jeho financování a vedení?
- Jsou ve Vaší zemi zachována svobodná média, ohrožuje jejich fungování vláda nebo úřednický aparát, nebo se vláda naopak snaží novináře aktivně chránit?
- Jak často v zemi dochází k vraždám a útokům na novináře, daří se trestat jejich viníky?
- U jakých druhů informací vláda přímo kontroluje jejich šíření ve společnosti a předchází mu?
- Kdo přesně ve státě takovou kontrolu vykonává a čeho se tím snaží dosáhnout?
- Podporuje Vaše vláda organizace, které monitorují stav práva na informace po světě nebo je v jejich práci blokuje, např. při zkoumání stavu ve Vašem státě?
- Přijímá vláda Vašeho státu zákony k předcházení a odstraňování monopolního postavení novinářských domů?
- Jakým způsobem bojuje Vaše vláda s dezinformacemi?

8 Doporučené zdroje a rozšiřující zdroje

Mapa s rozbořením stavu svobody médií v jednotlivých státech + jednotlivé ukazatele, které onen stav vysvětluje:

<https://rsf.org/en/index>

Seznam států s hodnocením stavu jejich zákonů pro přístup k informacím (jedná se pouze o hodnocení zákona v roce kdy vyšel) + možnost stáhnout si report ke každému z nich:

<https://www.rti-rating.org/country-data/>

Mapa a popis přístupu jednotlivých vlád k dezinformacím a varianty předcházení jejich šíření:

<https://www.poynter.org/ifcn/anti-misinformation-actions/>

Představení práva na informace od UNESCO v krátkém videu:

<https://youtu.be/og-UNP1ZvPU>

Mapa se vyobrazením postupu implementace různých mezinárodních dohod týkajících se lidských práv státy světa (možné si vybrat jednotlivé dohody např. ICCPR):

<https://indicators.ohchr.org/>

Panelová diskuse pořádaná HRC s cílem sdílení příkladů dobré praxe v rámci ochrany novinářů:

<https://reliefweb.int/report/world/summary-human-rights-council-panel-discussion-safety-journalists-report-office-united>.

UNESCO report zaměřený na nejnovější novinářské trendy a jejich problémy:

<https://www.unesco.org/reports/world-media-trends/2021/en>

Důležitý dokument Výboru pro lidská práva OSN, který v roce 2011 revidoval ICCPR a v něm obsažená práva, přičemž přinesl množství efektivních návrhů pro jejich posílení:

<https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no34-article-19-freedoms-opinion-and>

Zdroje

¹ UN HRC. *Summary of the Human Rights Council panel discussion on the safety of journalists – Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/27/35)* Online. OCHA Services. 23.7.2014. str. 3. Dostupné z: <https://reliefweb.int/report/world/summary-human-rights-council-panel-discussion-safety-journalists-report-office-united>. [citováno 2023-07-07].

² Tamtéž

³ UN. *World Press Freedom Day 3 May*. Online. Dostupné z: <https://www.un.org/en/observances/press-freedom-day/background>. [citováno 2023-07-08].

⁴ Tamtéž

⁵ Tamtéž

⁶ CENTRE FOR LAW AND DEMOCRACY. *Global Right to information Rating*. Online. Dostupné z: <https://www.rti-rating.org/country-data/>. [citováno 2023-01-08].

⁷ OHCHR. *OHCHR and the safety of journalists and the issue of impunity*. Online. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/safety-of-journalists>. [citováno 2023-01-08].

⁸ Tamtéž

⁹ ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍM REŽIMŮ. *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. Online. str. 6. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/pakt.pdf>. [citováno 2023-05-08].

¹⁰ HUMAN RIGHTS COMMITTEE, *general comment No. 34 (2011)*, paras. 7 and 18. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no34-article-19-freedoms-opinion-and>. [citováno 2023-06-08].

¹¹ LONGLEY, Robert. *Classified Information: Definition, Examples, and Laws*. Online. ThoughtCo., 10.1.2023, Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/classified-information-definition-examples-and-laws-6822913> [citováno 2023-06-08].

¹² FÖLDES, Ádám. *Right to information in Asia Pacific: How 11 countries performed on SDG 16.10*. Online. Transparency International. 2018. str. 6. Dostupné z: https://images.transparencycdn.org/images/2018_Report_RTInAsiaPacific_English.pdf

¹³ LA RUE, Frank. *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression*. Online. United Nations Digital Library. 2012. str. 3. Dostupné z: <https://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/HRC/20/17&Lang=E>. [citováno 2023-07-08].

¹⁴ NET REPUTATION. *Internet Censorship Pros & Cons: Why Internet Censorship is Important*. Online. NetReputation.com. 1.2.2023. Dostupné z: <https://www.netreputation.com/internet-censorship-pros-cons/>. [citováno 2023-19-11].

¹⁵ FÖLDES, Ádám. *Right to information in Asia Pacific: How 11 countries performed on SDG 16.10*. Online. Transparency International. 2018. str. 6. Dostupné z: https://images.transparencycdn.org/images/2018_Report_RTInAsiaPacific_English.pdf

¹⁶ UNESCO. *Access to Information Laws*. Online. UNESCO Dostupné z: <https://www.unesco.org/en/access-information-laws>. [citováno 2023-07-08].

¹⁷ CENTRE FOR LAW AND DEMOCRACY. *Global Right to information Rating*. Online. Dostupné z: <https://www.rti-rating.org/country-data/>. [citováno 2023-01-08].

¹⁸ UNESCO. *To recovery and beyond: 2021 UNESCO report on public access to information (SDG 16.10.2)*. Online. UNESDOC Digital Library. 2022. str. 13. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380520>. [citováno 2023-07-08].

¹⁹ Tamtéž

²⁰ Tamtéž str. 9.

- ²¹ Tamtéž str. 16.
- ²² HORSLEY, Jamie P. *Some Thoughts on Typical Exemptions from Government Information Disclosure*. Online. Yale Law School. 2009, Dostupné z: https://law.yale.edu/sites/default/files/documents/pdf/Intellectual_Life/CL-OGI_Horsley_Some_Thoughts_on_Typical_Exemptions_from_Government_Information_Disclosure_2009.pdf. [citováno 2023-15-11].
- ²³ OHCHR. *Freedom of opinion and expression Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Right*. Online. OHCHR 10.1.2022. článek. 54. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/3956409>. [citováno 2023-07-08].
- ²⁴ FÖLDES, Ádám. *Right to information in Asia Pacific: How 11 countries performed on SDG 16.10*. Online. Transparency International. 2018. str. 2. Dostupné z: https://images.transparencycdn.org/images/2018_Report_RTIinAsiaPacific_English.pdf. [citováno 2023-07-08].
- ²⁵ Tamtéž str. 7.
- ²⁶ BELAND, Francis. *Recognizing the harmful effects of disinformation and how we can fight back*. Online. OasisOpen 17.5.2023 Dostupné z: <https://www.oasis-open.org/2023/05/17/recognizing-the-harmful-effects-of-disinformation-and-how-we-can-fight-back/>. [citováno 2023-19-11].
- ²⁷ UN. *International Covenant on Civil and Political Rights*. Online. OHCHR. článek 19. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>. [citováno 2023-07-08].
- ²⁸ BELAND, Francis. *Recognizing the harmful effects of disinformation and how we can fight back*. Online. OasisOpen 17.5.2023 Dostupné z: <https://www.oasis-open.org/2023/05/17/recognizing-the-harmful-effects-of-disinformation-and-how-we-can-fight-back/>. [citováno 2023-19-11].
- ²⁹ ANASTAPLO, George. *Censorship*. Online. Encyclopedia Britannica. 20.7.2023. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/censorship>. [citováno 2023-05-08].
- ³⁰ NET REPUTATION. *Internet Censorship Pros & Cons: Why Internet Censorship is Important*. Online. NetReputation.com. 1.2.2023. Dostupné z: <https://www.netreputation.com/internet-censorship-pros-cons/>. [citováno 2023-19-11].
- ³¹ COUNCIL OF EUROPE. *Freedom of expression in times of conflict*. Online. Council of Europe portal. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/freedom-of-expression-in-times-of-conflict>. [citováno 2023-03-08].
- ³² MACDONALD, S., CORREIA, S., & WATKIN, A. *Regulating terrorist content on social media: Automation and the rule of law*. Online. Cambridge university press. 20.6.2019. str. 1. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/journals/international-journal-of-law-in-context/article/regulating-terrorist-content-on-social-media-automation-and-the-rule-of-law/B54E339425753A66FECDD1F592B9783A1?utm_campaign=shareaholic&utm_medium=copy_link&utm_source=bookmark. [citováno 2023-05-08].
- ³³ CMP STAFF. *A license for control*. Online. The China media project. 2.6.2022. Dostupné z: <https://chinamedia-project.org/2022/06/02/a-license-for-self-restraint/>. [citováno 2023-05-08].
- ³⁴ BBC. *China is biggest captor of journalists, says report*. Online. BBC News Services. 8.12.2021. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-59544226>. [citováno 2023-03-08].
- ³⁵ HENCZ, Adam. *The Fear Of Art: Contemporary Art Censorship*. Online. Artland Magazine. [b.r.] Dostupné z: <https://magazine.artland.com/the-fear-of-art-contemporary-art-censorship/> [citováno 2023-19-11].
- ³⁶ KOCH, Richie. *What is internet censorship, and how does it work?* Online. ProtonVPN. 2022. Dostupné z: <https://protonvpn.com/blog/how-does-internet-censorship-work/>. [citováno 2023-05-08].
- ³⁷ UNESCO. *Journalism Is a Public Good: World Trends in Freedom of Expression and Media Development, Global Report 2021/2022*. Online. UNESCO 2022. str. 8. Dostupné z: <https://www.unesco.org/en/world-media-trends> [citováno 2023-22-07].

- ³⁸ Tamtéž
- ³⁹ REPORTERS WITHOUT BORDERS. *World press freedom index*. Online. Dostupné z: <https://rsf.org/en/index>. [citováno 2023-05-08].
- ⁴⁰ UNESCO. *Journalism Is a Public Good: World Trends in Freedom of Expression and Media Development, Global Report 2021/2022*. Online. UNESCO 2022. str. 15 Dostupné z: <https://www.unesco.org/en/world-media-trends> [citováno 2023-22-07].
- ⁴¹ UNESCO. *Journalism Is a Public Good: World Trends in Freedom of Expression and Media Development, Global Report 2021/2022*. Online. UNESCO. 2022. str. 17. Dostupné z: <https://www.unesco.org/reports/world-media-trends/2021/en>. [citováno 2023-02-08].
- ⁴² CHARITIDIS, Polychronis a spol. *Towards countering hate speech against journalists on social media*, Online. Social Networks and Media, vol. 17. Sciencedirect. květen 2020. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2468696420300124>. [citováno 2023-02-08].
- ⁴³ Tamtéž
- ⁴⁴ UNESCO. *Threats that silence: Trends in the safety of journalists*. Online. UNESCO. Dostupné z: <https://www.unesco.org/reports/world-media-trends/2021/en>. [citováno 2023-02-08].
- ⁴⁵ WAN-IFRA. *UNESCO: Killings of journalists up 50% in 2022, half targeted off duty*. Online. World Association of News Publishers. 18.1.2023. Dostupné z: <https://wan-iffra.org/2023/01/unesco-killings-of-journalists-up-50-in-2022-half-targeted-off-duty/>. [citováno 2023-02-08].
- ⁴⁶ UNESCO. *Journalism Is a Public Good: World Trends in Freedom of Expression and Media Development, Global Report 2021/2022*. Online. UNESCO 2022. Dostupné z: <https://www.unesco.org/en/world-media-trends>. [citováno 2023-22-07].
- ⁴⁷ Tamtéž
- ⁴⁸ THE UNION OF INTERNATIONAL ASSOCIATIONS. *Monopoly of the media*. Online. The Encyclopedia of World Problems and Human Potential. 04.10.2020. Dostupné z: <http://encyclopedia.uia.org/en/problem/140412>. [citováno 2023-02-08].
- ⁴⁹ Tamtéž
- ⁵⁰ LUBLINSKI J. a spol. *In the Service of the Public: Functions and Transformation of Media in Developing Countries*. Online. Deutsche Welle. 2014. Dostupné z: <https://www.dw.com/downloads/29269980/intheserviceofthepublic.pdf>. [citováno 2023-02-08].
- ⁵¹ THE UNION OF INTERNATIONAL ASSOCIATIONS. *Monopoly of the media*. Online. The Encyclopedia of World Problems and Human Potential. 04.10.2020. Dostupné z: <http://encyclopedia.uia.org/en/problem/140412>. [citováno 2023-02-08].
- ⁵² TRAPPEL, J. a MEIER, W. A. . Chapter 7. *Soaring media ownership concentration: Comparing the effects of digitalisation on media pluralism and diversity*. Online. Success and failure in news media performance: Comparative analysis in the Media for Democracy Monitor 2021, Nordic Co-operation. 3.2.2022. Dostupné z: <https://doi.org/10.48335/9789188855589-7>. [citováno 2023-07-08].
- ⁵³ UN. *International day for universal access to information*. Online. Dostupné z: <https://www.un.org/en/observances/information-access-day>. [citováno 2023-07-08].
- ⁵⁴ WILLMOTT-HARROP, Elizabeth. *Human rights mechanisms and international law*. Online. Libertyandhumanity.com. leden 2001. Dostupné z: <https://libertyandhumanity.com/themes/international-human-rights-law/human-rights-mechanisms-and-international-law/>. [citováno 2023-20-11].
- ⁵⁵ UN. *Universal Declaration of Human Rights*. Online. článek 19. Dostupné z: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>. [citováno 2023-04-08].

⁵⁶ UN. *International Covenant on Civil and Political Rights*. Online. OHCHR. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>. [citováno 2023-07-08].

⁵⁷ WILLMOTT-HARROP, Elizabeth. *Human rights mechanisms and international law*. Online. Libertyandhumanity.com. leden 2001. Dostupné z: <https://libertyandhumanity.com/themes/international-human-rights-law/human-rights-mechanisms-and-international-law/>. [citováno 2023-20-11].

⁵⁸ AFRICAN UNION. *African Charter on Human and Peoples' Rights*. Online. článek 9. Dostupné z: <https://au.int/en/treaties/african-charter-human-and-peoples-rights>. [citováno 2023-07-08].

⁵⁹ RADA EVROPY. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv*. Online. Evropský soud pro lidská práva. článek 10. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ces. [citováno 2023-07-08].

⁶⁰ UN. *International Covenant on Civil and Political Rights*. Online. OHCHR. článek 19. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>. [citováno 2023-07-08].

⁶¹ SDG 16 HUB. *SDG 16 Indicators*. Online. Dostupné z: <https://www.sdg16hub.org/landing-page/sdg-16-indicators>. [citováno 2023-07-08].

⁶² Tamtéž

⁶³ UNESCO. *To recovery and beyond: 2021 UNESCO report on public access to information (SDG 16.10.2)*. Online. UNESDOC Digital Library. 2022. článek 2.3.5. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380520>. [citováno 2023-07-08].

⁶⁴ UN. *The Sustainable Development Agenda*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/> [citováno 2023-07-08].

⁶⁵ UNSC. *Resolution 2222 (2015)*. Online. Security Council Report. str. 2. Dostupné z: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2222.pdf. [citováno 2023-07-08].

⁶⁶ UNODC. *KYOTO DECLARATION: ON ADVANCING CRIME PREVENTION, CRIMINAL JUSTICE AND THE RULE OF LAW: TOWARDS THE ACHIEVEMENT OF THE 2030 AGENDA FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT*. Online. článek 57. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/commissions/Congress/21-02815_Kyoto_Declaration_ebook_rev_cover.pdf. [citováno 2023-07-08].

⁶⁷ HRC. *Welcome to the Human Rights Council*. Online. 2023. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/about-council>. [citováno 2023-07-08].

⁶⁸ HRC. *Resolution adopted by the Human Rights Council on 16 July 2020 44/12.: Freedom of opinion and expression*. Online. UNDOC. International Humanitarian Law Databases. Dostupné z: <https://undocs.org/A/HRC/RES/44/12>. [citováno 2023-07-08].

⁶⁹ Tamtéž str. 2.

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ Tamtéž

⁷² Tamtéž

⁷³ HRC. *Resolution adopted by the Human Rights Council on 27 September 2018 39/6.: The safety of journalists*. Online. OHCHR. 5.10.2018. Dostupné z: https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/RES/39/6. [citováno 2023-07-08].

⁷⁴ HRC. *Welcome to the Human Rights Council*. Online. 2023. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/about-council>. [citováno 2023-07-08].

Zdroje Obrázků

Graf 1: UNESCO. *To recovery and beyond: 2021 UNESCO report on public access to information (SDG 16.10.2)*. Online. UNESDOC Digital Library. 2022. str. 17. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380520>. [citováno 2023-07-08].

Graf 2: GRAY, Alex. *How bad is internet censorship in your country?*. Online. World Economic Forum. 16.12.2016. Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2016/12/freedom-on-the-net-2016-where-are-social-media-users-under-pressure/>. [citováno 2023-07-08].

Graf 3: NORDNORDWEST. *Press freedom 2017*. Online. Wikimedia Commons. 16.9.2020. License: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/de/legalcode>. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Press_freedom_2017.svg. [citováno 2023-05-08].

Graf 4: NORDNORDWEST. *Press freedom 2023*. Online. Wikimedia Commons. 1.6.2023. License: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/de/legalcode>. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Press_freedom_2023.svg. [citováno 2023-05-08].

Graf 5: UNESCO. *Journalism Is a Public Good: World Trends in Freedom of Expression and Media Development, Global Report 2021/2022*. Online. UNESCO. 2022. str. 19. Dostupné z: <https://www.unesco.org/reports/world-media-trends/2021/en>. [citováno 2023-02-08].

Pražský studentský summit

Pražský studentský summit je unikátní vzdělávací projekt existující od roku 1995. Každoročně vzdělává přes 300 studentů středních i vysokých škol o současných globálních tématech, a to především prostřednictvím simulace jednání čtyř klíčových mezinárodních organizací – OSN, NATO, EU a G20.

Asociace pro mezinárodní otázky

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

Lukáš Mikulecký

Autor je spolupracovníkem Asociace pro mezinárodní otázky a členem přípravného týmu Pražského studentského summitu.

Autor: Lukáš Mikulecký

Imprimatur: Jonáš Stehlík, Anna Marie Podlipná

Jazyková úprava: Barbora Trčková, Daniela Tůmová, Vilém Novohradský

Faktická korektura: Eliška Kuthanová, Matěj Hulička

Sazba: Kateřina Špálová

Grafická úprava: Jaroslav Kopřiva

**Vydala Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) pro
potřeby XXIX. ročníku Pražského studentského summitu.**

© AMO 2023

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

Žitná 27, 110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 813 460

e-mail: summit@amo.cz

IČ: 65 99 95 33

www.amo.cz

www.studentsummit.cz